הגדה

של

פסח

בית-השטה

תרצ"ח

כִּי־הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר
הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ:
הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ
וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ:
הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ:

שיר השירים.

החג פותח
בערב היום
עם הבאת
העומר.

עם

שמש השכימו להרים – ומצאתם
הזהב הטוב והכתם.
והייתם ראשונים לאור שמש, ושאבו
איש איש מלא נשמתו ולבבו.
ויקר בקר-אל, בעודו חדש ורטב,
יעברכם-נא עבור ושטף,
וכל-נושן ובלה בלבבכם – יתחדש!
וכל-מגאל ופסול בו – יתקדש!
וצפנתם ושמרתם זה אוצר זהבכם,
והיה לכלכל בו לבבכם.
ואם כבדים בחובות יצאתם, ועניים –
ושבתם עשירים ונקיים.
הו, נמקי החושך ורקבי האמש,
התפללו לשמש, לשמש!

ורטבי טל-אורות לאחיכם תשובו,
ורטבו מכם וינובו;
ואיש אל-בית אביו ואיש אל-בית אחיו
תביאו נא בשורת המרחב.
ויצאתם וזרעתם סביב את-אורכם –
ונגה על-ראש כל-בני דורכם;
וירד ומצא במרתף האפל
אחיכם הדך והשפל,

וְרָעַד עַל-לִבּוֹ הָאוֹר וְהִתְרַפֵּק,
וְחֵרֵשׁ עַל-לִבּוֹ יִתְדַּפֵּק;
"קוּם, אָחִי, הִתְפַּלֵּל – יֵשׁ מָקוֹם לִתְפִלָּה,
יֵשׁ מָקוֹם לְתִקְוָה – הוֹחִילָה!"
וְקָם וְהִתְנַעֵר אֲחִיכֶם בֶּן-אֶמֶשׁ
וְצָמֵא לַשֶּׁמֶשׁ, לַשֶּׁמֶשׁ!

וְאִם-תֹּהוּ בִקַּשְׁתֶּם אוֹר-שֶׁמֶשׁ לָעַיִן –
צְאוּ וּבְרָאוּהוּ מֵאַיִן!
חִצְבוּהוּ מִסֶּלַע, מִצּוּרִים נַקְּרוּהוּ,
מִפְּנוֹת לְבַבְכֶם מְשָׁכוּהוּ!
וְחַי אֵל הָאוֹר, כִּי-כַאֲשֶׁר יֶחָשֵׂף
כֵּן יִפְרוֹץ וְלָעַד לֹא-יֵאָסֵף;
וְגַם-נִדָּחֵיכֶם יָקוּמוּ וָבָאוּ
וְצִלֵּיכֶם אֶת-נַפְשָׁם יִשָּׂאוּ,
וּבְחֵיקְכֶם יַנִּיחוּ אֶת כָּל-גַּעְגּוּעֵיהֶם
הַקְּדוֹשִׁים – וּמְסָרוּם לִבְנֵיהֶם,
וְדוֹרוֹת לְדוֹרוֹת יַנְחִילוּ וִיצַוּוּ:
חֲיוּ, עִבְדוּ הַרְבֵּה וְקַוּוּ!
הוֹ, גְּמוּלֵי מַחְשָׁךְ, עַתִּיקֵי מֵאֶמֶשׁ –
תְּלוּ שֶׁמֶשׁ עַל-רֹאשְׁכֶם, תְּלוּ שֶׁמֶשׁ!

ח.נ. ביאליק

נגינה
(מלשה לביד)

הנני

מוּכָן וּמְזֻמָּן
לְקַיֵּם הַמִּצְוָה
לְסַפֵּר בִּיצִיאַת
מִצְרַיִם יַחַד עִם
כָּל יִשְׂרָאֵל.

הָא לַחְמָא עַנְיָא — זֶה לֶחֶם
הָעֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם.
כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל הַצָּמֵא לְחֵרוּת
יָאֲתֶה וְיִפְסַח עִמָּנוּ.

אוכלים מצה ומרור ושותים כוס ראשונה.

מה

נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? – שבכל הלילות ובכל הימים אנו שקועים בחולין, טרודים בדאגות, פזורים בקצות הארץ בעבודה ובשמירה, בכבוש עמדות ובעליות המגבעה. והלילה הזה כלנו מכונסים בביתנו, מסבין יחדיו ומכוונים את לבנו לשמחת החג.

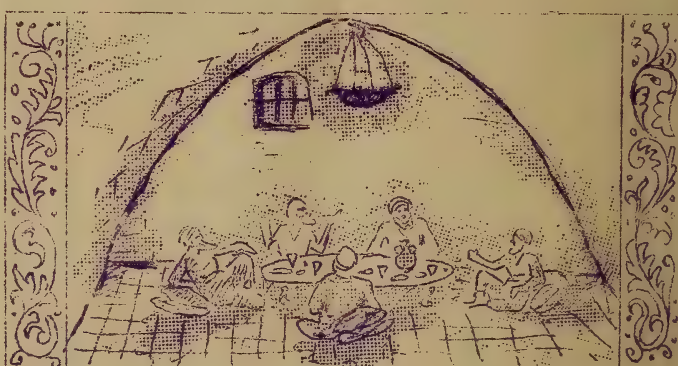
עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו זקנים, כלנו יודעים את התורה, – מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח.

בכל דור ודור חיב אדם
לראות את עצמו כאלו הוא יצא
ממצרים.
(הצבור שר)

ויקרא רבה.

מעשה

ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר
בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון,
שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים
ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו
תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע
זמן קריאת שמע של שחרית.

ישראל נגאלו ממצרים בשביל שלא
שינו שמם: ראובן ושמעון ירדו, ראובן
ושמעון עלו. לא היו קוראים ליהודה
רופוס ולא לראובן לוליני ולא ליוסף
לוסטוס ולא לבנימין אלכסנדרי. ושלא שינו
לשונם, שהיו מדברים בלשון הקודש.

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ
וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ
אוֹתָם: וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם וַיֹּאמֶר
אֶל עַמּוֹ: "הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם
מִמֶּנּוּ! הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי
תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ
וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ." וַיָּשִׂימוּ עָלָיו
שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי
מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס.
וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ.
וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ.
וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר
וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה. שמות א׳

וַיְצַו פַּרְעֹה אֶת הַנֹּגְשִׂים בָּעָם וְאֶת שֹׁטְרָיו
לֵאמֹר: לֹא תֹאסִפוּן לָתֵת תֶּבֶן לָעָם לִלְבֹּן
הַלְּבֵנִים כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם, הֵם יֵלְכוּ וְקֹשְׁשׁוּ לָהֶם
תֶּבֶן. וְאֶת מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים
תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם תָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם, לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ,
כִּי נִרְפִּים הֵם. תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים
וְיַעֲשׂוּ בָהּ. שמות

(בני ישראל מקששים את הקש במדבר
ורומסים בחמר. רחל בת בנו של שותלח
היתה הרה ללדת ורמסה בחמר עם
בעלה ויצא הולד ממעיה ונתערב בתוך
המלבן, וירד מיכאל והעלהו לפני כסא
הכבוד. באותו לילה נגלה גזר דין
על מצרים.

פרקי דרבי אליעזר.

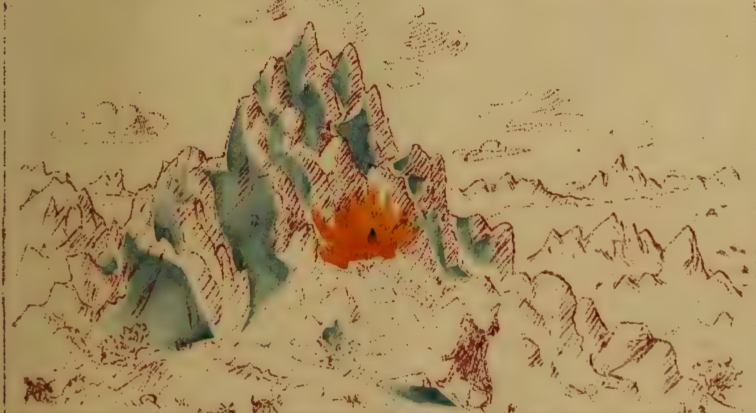
בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם. ויבקש פרעה להרג את משה ויברח משה וישב בארץ מדין ויהי רועה צאן יתרו. וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה. וירא והנה סנה בער באש והסנה איננו אכל ויאמר משה: אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה: מדוע לא יבער הסנה? ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר: משה, משה! ויאמר: הנני. ויאמר יהוה: ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאוביו. ועתה לכה ואשלחה אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים.

שמות ב׳-ג׳.

וילך משה ויאסף את כל זקני בני ישראל. וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה. שמות ד׳-ו׳.

לך, בוא מצרימה ובאת אל הענוים
והאמללים, אל כל הנאנחים והנ-
דכאים, ואמרת אליהם כי עבדים הם -
והם לא יבינו; ואמרת אליהם כי אמללים
הם - והם לא ידעו; וכי גדול עניים
ונורא לחצם - והם לא יאמינו; ופקחת
את עיניהם בחזק-יד על כל לחצם ועל כל
עניים - וגאלת אותם. ועם רב ימשך
אחריך מקרב אחיך, אשר לא ידעת ואשר
לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם מסביב
אשר רע ומר להם. והיית לאב המון-
אדם-רב ולראש שבטיו, ועשית מן התו-
לעים - אדם ומן האדם - עם ומעפרות
חול - ארץ.

ד. פרישמן

היום אתם יוצאים בחדש האביב. (הדיבור שר)

והיה כי יביאך יהוה אל ארץ הכנעני
והחתי והאמרי והחוי והיבוסי אשר
נשבע לתת לאבותיך ארץ זבת חלב
ודבש. שמות יג.

(שירה)

ארץ זבת חלב ודבש (הדיבור שר)

וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים.
וילונו העם על משה לאמר: מה נשתה? וירב
העם עם משה: תנו לנו מים ונשתה! למה זה
העליתנו ממצרים להמית אותי ואת בני ואת
מקני בצמא? שמות טו-יז.
ויבכו בני ישראל ויאמרו: זכרנו את הדגה
אשר נאכל במצרים חנם, את הקשואים ואת
האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים,
ועתה – נפשנו יבשה! במדבר יא.
ויסעו ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר
סין. וילונו על משה במדבר ויאמרו: מי
יתן מותנו בארץ מצרים, בשבתנו על סיר
הבשר באכלנו לחם לשבע, כי הוצאתנו אל
המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב?
שמות טז.
וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. וילכו
ויבואו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני
ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אתם דבר
ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ. ויספרו
לו ויאמרו: באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם
זבת חלב ודבש היא וזה פריה. אפס כי עז
העם היושב בארץ. ויוציאו דבת הארץ אשר
תרו אותה אל בני ישראל לאמר: הארץ אשר
עברנו בה לתור אותה ארץ אכלת יושביה היא.
ויהס כלב את העם אל משה ויאמר: עלה נעלה
וירשנו אותה כי יכל נוכל לה. במדבר יג.

וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם
בַּלַּיְלָה הַהוּא. וַיִּלֹּנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם כָּל הָעֵדָה: לוּ
מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ.
וְלָמָּה יְהוָה מֵבִיא אוֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת
לִנְפֹּל בַּחֶרֶב. נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז. הֲלֹא
טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיְמָה. נִתְּנָה לָנוּ רֹאשׁ
וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה. במדבר י"ד.

קומו, תעי מדבר, צאו מהר השממה;
עוד הדרך רב, עוד רבה המלחמה.

רב - לכם לנוע, לנוד בערבה —
ולפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה.

רק ארבעים שנה נוע בין ההרים —
הגורל טמבו - שימו רהוא מגרים.

אל-נא יעברונו פגרי המושלים,
שבעבדותם מתו - בגשו על-החללים!

ירקבו בקלונם פגריהם על-צוורותם,
עבדותם נשאו ממצרים אתם.

ימתק למו חלומם, חלום רב בצלים, שומים
דודים מלאי בשר רבים ועצומים.

עוֹד הַיּוֹם לֹא מָהָר יֵלֵךְ וְיָבוֹא אֲלֵיכֶם
עִם הָעֶרֶב תּוֹעָה מִיַּרְדֵּן וְהָעֲמָקִים.

קוּמוּ, בְּנוֹתַי, בָּנִים! עִבְדוּ אֶת הַשְּׁמָמָה!
אַךְ: אַל-תַּעַל קוֹלְכֶם, דַּבְּרוּ עַל בִּדְמָמָה!

פֶּן-בְּעָצְבְּכֶם יָקִיץ מִתָּנוּ וְהִרְדִּימֵךְ –
אֵין רֶגַע מַלְאָךְ יִשְׁמַע וְזֶה יַעֲמִיד!

יֵשׁ מַלְאָךְ יִשְׁמַע קוֹל אֱלֹהִים יֹאמַר:
„לֵךְ! הַיּוֹם אֶל-אֶרֶץ וְהָיְתָה אַתָּה עוֹבֵר!

לֹא אֹהֶל וּמוֹט וַעֲלִיּוֹת עֲנָקִים —
בֵּית מְנוֹחַ הַמְּנוּחָה, אֹהֶל וּמוֹר חֻקִּים!

כִּי מַלְאָךְ וּמִשְׁמָר מוּת הַשָּׁמַיִם,
עוֹד לֶאֱלֹהַּ עוֹלָם גָּדוֹל רַב יָמִים.

וּמַלְאָךְ כְּלֵיל הַקִּמּוֹן, לַבֵּי הַצִּיּוֹן —
[illegible]"

ח.נ. ביאליק

והיא

שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

ועבדים היינו בכל דור ודור ובכל אתר ואתר, נפוצים בין העמים, נמקים במחשכי הגלות, משועבדים יובלות על יובלות בכל קצות הארץ. לא ידענו מרגע וחיינו תלויים לנו מנגד. פרחחי העמים קמו להשמידנו וישקצו ויטמאו את עולמנו. ונרא את הארץ אשר מתחת לרגלינו, והנה היא ברזל ואת השמים אשר על ראשנו – והנה הם נחושה. ונהי לצל זועה לכל עמי הארץ. ונזעק אל האלהים מתוך מחילות השעבוד ומעל מוקדי האוטו-דה-פה ולא נענינו. ונשא בלבנו את זעם חרון עוונותינו ואת תוחלת חזון תקומתנו מדור לדור.

ועתה הנה קמנו לפרוק מעלינו את עול הגלות ולעשות לנו ארץ חדשה ושמים חדשים ביד חזקה ובזרוע נאמנה, למצא מנוח לכף רגלנו ולחדש את בריתנו עם האדמה הזאת ועוד רבה הדרך לפנינו. ואפילו כלנו פועלים, כלנו מגשימים – חובה עלינו לשוות את החזון לנגד עינינו תמיד.

כי לא על אמונתנו אנחנו נשחטים, בני ישראל, לא על רשעתנו אנחנו נהרגים, לא על צדקותנו אנחנו נדקרים, לא על קדוש השם אנחנו נשרפים; יד כל בנו רק מפני ששנואים אנו, ושנואים אנו מפני שכל בני האדם הזאבים שונאים השנואים, ואולם כל בני-האדם-הזאבים בעירותיהם המה ואנו גולים, אנו זרים.

כיום הזה - יום אשר עוד לא היה כמוהו לרע מיום אשר הלכנו בגולה, יום של פחדים בלתי נפסקים ואי אמון בחיים לשארית הנמצא, שכלו כזבח ארוך דומה - כיום הזה - יום שהאדם נמכר בו למלך, הנשמות העדי-נות הולכות ונמקות משעבוד וכבלים, העניות והגסות והזדון יופיעו את ממולם על כל "והשכינה תבכה בענן ראיה ומעצר כאב וכל-מה היא פורשת ובוכה".

י.ח.ברנר.

הנה ימים באים – והמקום אשר עלינו ללכת שמה יהיה לגו; והתעוררו כל חלינו הגבורים, השופכים עתה את דמם על כבוד אחיותיהם וחיי אמותיהם לשוא, ובאו שמה ברנה, והחלו את העבודה...

בוא נבוא ברנה, אך העבודה הארכה, עבודת ההכנה, עבודת הדורות לא תהי ברנה.

ימים רעים, יסורים קשים, ואולם חזון אחד יחיה את כלנו, כל העובדים: לא למעננו, עינינו לא תראינה – בשביל כל עמנו הוה דם אשר בונים בית.

וביום הזה – תהיינה עינינו נשואות ומפקחות. נשמר על שארית כוחותינו.

היש גאולה לתהום דמנו? היש גמול ושלם לכל, לכל? ...

תהיינה שפתינו סגורות. יהיו פנינו נחושים.

יתגדל ויתקדש האמה העברי.

י.ח. ברנר

קול ברמה נשמע – נהי בכי תמרורים:
רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה,
כי איננו.
מנעי קולך מבכי – ועיניך מדמעה.
כי יש שכר לפעלתך ושבו מארץ אויב.
ויש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם.

ירמיה ל״א, (שירה לוחמת)

עינה
(עליוק)

יצאנו לשנות את פני העולם, לשים קץ לשע-
בוד אדם באדם, והקץ נעוץ בחזיון הדורות,
מתי נולדנו? בשעה שננעץ כבוד ראשון הצת
בלב העבד. מתי הרימונו את הדגל? בשעה
שהתקומם המשפל הראשון נגד משפיליו. שבע
נפל ושבע קום, כי עמוד הצדק ושחרור
האדם.

נולדנו עם הנץ החמה של האדם המשתחרר. בכל
מערכות האנטיקיות לחרות שם היינו, בכל שדה
קטל של מדכאים, בכל "יציאת מצרים" של
כל העמים ובכל הדורות: על גרדום ועל מוקד,
בבתי כלא ועל בריקדות.

אך גם אנו שבע נפל, נקום ונתעודד. אנו ואלה
אשר יבואו אחרינו ויצאו בעקבותינו, כאשר
יצאנו אנחנו בעקבות סוללי דרכנו לפנינו.
עד בוא היום והיה דגלנו לדגל החברה המש-
תחררת, עד יקום האדם במלוא קומתו ויתגלה
לעין כל באור הנצחיות הצפון בו, כשדעתו
רחבה ולבו טהור ויפיו באמנות וחייו חפש
וצדק, אין לא עבד עברי ולא עבד כנעני,
לא כושי ולא סיני, וכבוד כל אדם ראש פנה
הוא לחברה הנגאלת.

מ. דילינסון.

נגינה

(ביסל)

ברוך

אתה ײ אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו ולנו לאכל מפריה ולשבע מטובה

שלחן עורך.

חסל

סידור פסח כהלכתו · ככל משפטו וחקתו ·
תקגזל עבדת אי-אמנה · ודרוו לציון דרנה ·